

บทที่ 5

ปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อความร่วมมือไทย-มาเลเซีย

จากการศึกษาความร่วมมือระหว่างไทยและมาเลเซียช่วงรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร และรัฐบาล พล.อ. สุรยุทธ์ จุลานนท์ โดยการนำแนวความคิดเรื่องผลประโยชน์แห่งชาติ โลกทัศน์ของผู้นำ และการตัดสินใจ มาใช้ในการวิเคราะห์นั้น พบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อความร่วมมือระหว่างไทยและมาเลเซีย เกิดขึ้นจากประเด็นหลัก ๆ ดังนี้

ประการแรก คือปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากความไม่ไว้วางใจของประเทศมาเลเซียต่อกระบวนการยุติธรรมของไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากเหตุการณ์กรือเซะ ตากใบ หรือการหายตัวไปของบุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ความรุนแรง ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้สร้างความขมขื่นให้กับประชาชนในพื้นที่ จนบางส่วนที่ไร้ทางออกเลือกเรียกร้องหาความยุติธรรมด้วยการแก้แค้นด้วยตนเอง กลายเป็นวิกฤตศรัทธาที่ทำให้เพื่อนบ้านอย่างมาเลเซียขาดความเชื่อมั่นต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรม ระบบการบังคับใช้กฎหมายและกลไกการดำเนินงานของไทย

กระบวนการยุติธรรมที่ขาดประสิทธิภาพเป็นอุปสรรคต่อความร่วมมือในการแก้ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้เกิดจากหลายปัจจัย จุดสำคัญคือการที่เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ที่เข้าไปปฏิบัติหน้าที่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น ขาดความรู้ความเข้าใจ ในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมพื้นถิ่นของมุสลิม เจ้าหน้าที่ผู้มีพื้นเพต่างถิ่นจึงกลายเป็นบุคคล ซึ่งมีปัญหากับคนภายในพื้นที่ มีอคติ และขาดความเป็นเอกภาพในการรักษาหรือ ดำเนินการตามกฎหมาย และที่สำคัญยิ่งกว่านั้น คือ การตัดสินใจด้วยวิธีสองมาตรฐานกับการปกครองในพื้นที่ โดยการไม่ลงโทษเจ้าหน้าที่ที่กระทำผิดให้เป็นที่ประจักษ์ ในที่สุดก็กลายเป็นเงื่อนไขของการไม่ไว้วางใจภาครัฐในหมู่ประชาชนในพื้นที่

ยิ่งในพื้นที่ที่ยังขาดการนำเทคโนโลยีและวิธีการต่าง ๆ ทางนิติวิทยาศาสตร์มาใช้ เป็นหลักฐานในกระบวนการยุติธรรมแล้ว ยิ่งทำให้เจ้าหน้าที่บางส่วนยอมกระทำผิด

หลักนิติธรรมและสร้างพยานหลักฐานขึ้นมาเอง จนเกิดเป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพประชาชนด้วยการจับแพะมาเป็นจำนวนมาก

ข้อบกพร่องของไทยในการสร้างกระบวนการยุติธรรมให้เป็นที่ยอมรับในวงกว้าง จึงกลายเป็นปัญหาใหญ่ของไทยในการชี้แจงข้อเท็จจริง และสร้างความเข้าใจในเวทีระหว่างประเทศ ถึงแม้ประเทศไทยจะมีมาเลเซียเป็นเสมือนตัวกลางในการไกล่เกลี่ย และสร้างความเข้าใจที่ดีในเวทีระหว่างประเทศ โดยเฉพาะต่อโลกมุสลิม แต่ในเมื่อไทยไม่สามารถชี้แจงข้อเท็จจริง และสร้างความเข้าใจที่ดีต่อมาเลเซียได้ จึงเป็นเหตุให้เข้าใจได้ว่า ไทยไม่มีความโปร่งใสในการแก้ปัญหา มาเลเซียเองก็ไม่สามารถช่วยอะไรได้อย่างเต็มที่แม้จะมีฐานะเป็นประธาน OIC ก็ตาม ด้วยเหตุนี้จึงไม่ยากนักที่ไทยจะตกเป็นผู้ต้องหาละเมิดสิทธิมนุษยชนได้ในสายตาของประชาคมโลก

นอกจากนั้น ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการตอบสนองของปัญหาหรือวิธีแก้ไขปัญหาของผู้นำไทย ที่ไม่ต้องอยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริง โดยหลายแนวทางหรือนโยบายของรัฐเกิดจากการฟังตักกันมาหรือเชื่อมั่นในทีมงานที่รู้ไม่จริง ทำให้การตัดสินใจของผู้นำรัฐบาลหลายครั้งขาดการไตร่ตรองให้รอบคอบ เช่น การประเมินหรือตัดสินใจก่อความไม่สงบในพื้นที่ว่าเป็นแค่โจรกระโจนธรรมดาตั้งแต่แรก ทำให้ทิศทางการกำหนดนโยบายต่อไปไขว้เขว ผิดจากความเป็นจริง การแก้ปัญหาจึงไม่สามารถทำได้โดยตรงจุด

ยิ่งไปกว่านั้น บุคลิกภาพของผู้นำไทยบางช่วงที่มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงเกินไป การพูดจาปราศรัยจึงปรากฏออกมาในลักษณะแข็งกร้าว เห็นได้ชัดจากท่าทีที่ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร แสดงออกกับนายกรัฐมนตรี คาโตะ ไซ อับดุลลาห์ บาดาวี ในกรณี 131 คนไทยที่อพยพไปพึ่งพิงผืนแผ่นดินมาเลเซีย หรือการกล่าวหาที่แสดงถึงความระแวงของไทยอย่างรุนแรงว่ามาเลเซียอยู่เบื้องหลังและสนับสนุนให้ที่พัวพันกับผู้ก่อความไม่สงบในจังหวัดภาคใต้ของไทย ซึ่งการให้สัมภาษณ์หลายครั้งส่งผลกระเทือนต่อการดำเนินการทางการทูตไม่น้อย จนกระทั่งมาเลเซียต้องออกมาตอบโต้ข้อกล่าวหาซึ่งไร้หลักฐานของไทย และจะเห็นว่าในช่วงของรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร มีการลดบทบาทของกระทรวงการต่างประเทศ และให้งานดำเนินการด้านนโยบายตกไปอยู่กับทำเนียบนายกรัฐมนตรี ทำให้บทบาทของกระทรวงการต่างประเทศ

ในช่วงดังกล่าวถูกมองข้ามและลดบทบาทลงเป็นเพียงแค่หน่วยงานที่ให้บริการเท่านั้น ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าเสียดายมาก ทั้งที่โดยข้อเท็จจริงแล้ว การทูตควรจะเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดของนโยบายระหว่างประเทศในยามสันติ และช่วยยกระดับความสัมพันธ์ที่มีต่อกันให้อยู่ในระดับที่น่าพอใจหรือใกล้ชิดกันได้

แม้ว่าข้อขัดแย้งระหว่างไทยและมาเลเซียจะไม่ได้รุนแรงถึงขั้นแตกหักจนต้องตัดความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกัน แต่จากการที่ปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ นั้น ก็เป็นสิ่งที่ยืนยันได้ว่าถึงเวลาแล้วที่ไทยจะต้องมีการหารือในระดับทวิภาคีให้มากขึ้น โดยไม่ควรใช้การทูตผ่านสื่อหรือการตอบโต้กันผ่านสื่อบ่อยครั้งเช่นที่ผ่านมา เพราะอาจทำให้ปัญหามานปลายกลายเป็นน้ำผึ้งหยดเดียวได้ แต่ผู้นำไทยควรหันมาพิจารณาข้อเสนอของมาเลเซียและร่วมมือกันอย่างจริงจังมากกว่า

หากพิจารณาในบริบทปัญหาชายแดนภาคใต้ซึ่งส่งผลกระทบต่อการเมืองทุกระดับภายในประเทศแล้ว ความรุนแรงยังแผ่ไปยังมาเลเซีย ซึ่งแม้ก่อนหน้านี้ นายกรัฐมนตรีมาเลเซีย นำโดย นายอับดุลลาห์ บาดาวิ และนายกรัฐมนตรีไทย นำโดย พล.อ. สุรยุทธ์ จุลานนท์ ได้ร่วมกันจัดตั้งกลไกประสานงานเพื่อแก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย ภายใต้รหัส Task Force 2010 โดยมาเลเซียจะเป็นผู้สนับสนุนและส่งเสริมการแก้ปัญหาภายใต้โครงการ 3Es ซึ่งเป็นการสนับสนุนและส่งเสริมทั้งทางด้านการศึกษา การจ้างงาน และการประกอบอาชีพ

นับตั้งแต่นั้น มาเลเซียได้ดำเนินการตามแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยอย่างต่อเนื่องและมีความคืบหน้าไปอย่างมาก โดยเฉพาะการรับเอานักเรียนไทยเข้าไปศึกษาต่อยังประเทศมาเลเซีย หรือการสร้างสะพานมิตรภาพไทย-มาเลเซีย แห่งที่ 2 ที่บ้านบูกะตา ต. โส๊ะจูด อ. แวง จ. นราธิวาส เป็นการสร้างจากฝั่งมาเลเซียมายังไทยโดยสร้างเสร็จไปเมื่อปี ค.ศ. 2005 ในขณะที่ฝ่ายไทยเพิ่งก่อสร้างแล้วเสร็จในปี ค.ศ. 2007 ไม่เพียงแต่ความร่วมมือในการก่อสร้างสะพานแห่งนี้ แต่ความล่าช้าของฝ่ายไทย ยังรวมไปถึงเรื่องอื่น ๆ อีกมาก ทั้งนี้เนื่องจากไทยมีปัญหาจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองบ่อยครั้ง ความล้มเหลวของ Task Force 2010 ทำให้กลไกนี้จะต้องปิดฉากลงไปในที่สุด

สำหรับการเรียกร้องการจัดตั้งเขตปกครองพิเศษ ซึ่งสอดคล้องกับสิ่งที่ประชาชนมาเลเซียในพื้นที่รัฐภาคเหนือติดชายแดนไทยพูดถึงมาตลอด เมื่อเห็นถึงความเหลื่อมล้ำ การพัฒนาระหว่างพื้นที่ไทยและมาเลเซียที่อยู่ติดกัน ผู้มีอำนาจตัดสินใจในประเทศ ต้องพิจารณาอย่างรอบคอบว่า ปัญหาชายแดนภาคใต้เป็นปัญหาภายในประเทศไทย ที่มาเลเซียเองก็ไม่อาจเข้ามาร่วมแก้ไขได้มากไปกว่าการสนับสนุนด้านการส่งเสริม ด้านการศึกษา อาชีพหรือการลงทุน เพราะรัฐบาลมาเลเซียก็ต้องสงวนที่ทำการ ให้ความร่วมมือกับไทยพอสมควร

ดังนั้น ปัจจัยที่เป็นปัญหาและอุปสรรคของความร่วมมือระหว่างไทยและมาเลเซีย ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับตัวผู้นำรัฐบาลเป็นสำคัญ กล่าวคือ รัฐบาลไทยต้องดำเนินนโยบายไปในทางสนับสนุนประชาชนในพื้นที่ให้มีความกินดีอยู่ดี มีความมั่นคงในชีวิต และทรัพย์สิน ในกรณีของวิกฤตการณ์ความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ การกระทำหรือท่าทีใด ๆ ที่เกิดจากผู้นำประเทศที่ผ่านมามีความเกี่ยวโยงกับมิติภายนอก ประเทศ ไทยเองต้องไม่ละเลยที่จะคำนึงถึงความละเอียดอ่อนและข้อกังวลที่มาเลเซีย ในฐานะประธาน โอไอซีมีต่อไทย แน่หนอนว่าการที่ไทยไม่สามารถอธิบายถึงผลการ ดำเนินการของรัฐบาลที่เกี่ยวกับเรื่องสิทธิมนุษยชนของประชาชนมุสลิมในจังหวัด ชายแดนภาคใต้ได้ ได้สร้างความตึงเครียดระหว่างไทยและมาเลเซียไม่น้อย ซึ่งเหตุการณ์ เหล่านี้ก็เปรียบเสมือนสัญญาณเตือนถึงผลกระทบด้านความร่วมมือระหว่างไทยและ มาเลเซียในอนาคต